

Erdi Aroko Ermua hiria

Azken asteotan, Udaleko Sustapen eta Enplegu Sailak, Ermuan zehar bisita gidatu batzuk egiteko proposamena luzatu zuen herritarren artean. Bisita horien gidaritzia Iñaki Pereda García arkeologo eta historiagilearen esku egon da. Hona hemen bertaratutakoek entzundakoen laburpen txiki-txikitxo bat.

Ermua Hiriaren lehen berria 1372ko urtarilaren 20koa da. Sorrera-gutuna barrik pribilegioen berrespenidatzia denez gero, eztabaida sortu du autore ezberdinen artean hiriaren sorreradataren inguruan. Edozein modutan ere gehienek XIII. mendean kokatzen dute hiriaren sorrera, 1290 urtea aldera.

Estrategikoki kokatua dago, Deba Bailara eta Durangaldea arteko pasabide den bailara estu baten. Zergatik da kokapena estrategikoa? Bi arrazoiengatik: lehenengo Bizkaia eta Gipuzkoa arteko muga indartzeko eta bigarrena seguruenik Bizkaiko Done Jakueren bide bat izan zitekeenarekin zuen loturagatik; Ermuko elizaren izenak hala adierazten duela dirudi.

Harresi dokumentatua

Hiria inguratzen zuen harresia dokumentu askotan

aipatzen da. Lehenengo aipamena 1372koa da. Kasu horretan aipamen zuzena da, harresia bera eraikitze-ko aginduak ematen baitira. Bigarrenik hesia zegoela egiaztatzen da Ermuko alkatea (Juan de Ibarra) eta hiriaren artean 1722an egindako lur-trukea jasotzen duen dokumentuan. Pinedo Otaolaren iritziz, aipaturiko lurak Goienkale eta Artekale (egun Erdikokale) kaleen artean egongo ziren kokatuta, erreka muga zutela.

Bestalde, hainbat dira Ermuaren historia aztertzean hesia aipatzen duten liburuak. Iturrizak, "Bi ateko mendebalderanzko harresia"ren zati baten berri ematen du; gauza bera aipatzen du González Arnauk 1802 urtean argitara emaniko bere 'Diccionario Histórico-Geográfico del País Vasco' liburuan eta baita Delmasek ere. Are gehiago, García Pérez edo Onaindia

Erdikokale, Erdi Aroan Artekale, hiriaren bihotza: bertara zabaltzen ziren eliza eta haren pareko Kontzejuaren etxea, udaletxea.

Estrada bezalako autoreek Bizkaiko jaurrekiko harresirik onenetakotzat daukate.

Hiru kale besterik ez

Oraintsuagoko ikerketetan, azaltzen da herria baxtada formako (almendra formako) plano erraz baten antolatuta zegoela, hiru kale labur paralelok (Barrenkale, Artekale eta Goienkale) osatua eta kantoi batek ortogonaliki zeharkatzen zituela. Argi dago herriko elizaren izenak Erdi Aroa garamatzala bete-betean; horrek antzina Eibar, Deba eta Mutrikura zihoan bidean

ezarri zen herri txikitxo bat izango zela pentsarazten digu, orain Valdespinako Markesa deitutakoa kale nagusi zelarik. Kale horren egungo trazadura bihurgunetsuak ere hala adierazten du. Gerora, bide horrek beste bi kaleen trazadura baldintzatuko zuen. Badirudi hirigune historikoa harresi-perimetro baten barruan egongo zela eta harresiak hiru ate izango zituen seguruenik: bi mendebalderantz eta bestea ekialderantz. XVIII. mendearen azken aldera mendebalderanzko biak zutik zeuden oraindik.

Errekaldetik datorren erreka lubanarro (foso) naturala izango zen, egun Komentuko kalea dagoen lekuan, Urtia ibaia lotzen zitzaion, Errekalde-Urtia eratuz.

1996an Orbe Kardinalaren plazako 8. orubean egindako indusketan horma-zati bat aurkitu zen orubearen iparraldean, harresi zati bat izan zitekeena. Nahikoa hondatua bazegoen ere, hormaren metro eta erdiko lodierak eta orientazioak aipatutako planteamendua berresten duela dirudi. Hiriaren iparraldea ixteko izango zen.

Harresiaren gainerako trazadurari dagokionean, Zubiaurretik (mendebalderantz) igaroko zen Valdespi-

nako Markesa kalerantz (hegoalderantz) joanez. Azkenik, ekialdean sortzen dira harresiaren trazaduraren inguruan zalantzarik handienak. Nolanahi ere zentzuzkoa da harresia izan bazela pentsatzea, nahiz eta XVI mendearen erdialdera, Lobiano Jauregia altxatu bazen, harresia jausita egongo zen. Litekeena da egungo Aldapakoa baserrira doan kalea barrualdeko ingurabidea zaharraren fosilizazioa izatea. Azken baten, harresiak hiru kaletan antolatutako etxadiz osatutako perimetroa mugatuko luke, hiru kaleok mendebalderantz zuzen eta ekialderantz zehar (oblikuoki orientatuak), Iruletako

Valdespina Markesaren kaleak bere trazaduran duen bihurgunea, bide zahar bat aprobetxatzen zen adierazgarri.

Iñaki Pereda bisita gidatu batean.

atarian hirurak bat egiten baitute.

Hirigune historikoa guztiz aldatua dago gaur egun. Lur-zatiketa gotikoaren aztarnak daude oraindik: Orbe Kardinalaren Plazan (antzina Goienkale), egungo Erdikokalen eta Erdikokale berera eta Valdespinako Markesa kalera (aintzina Barrenkale) ematen duen etxadi doblean.

Hiri tankerarekin sortutako guztietan gertatzen den bezala, hasieran lur zatiak homogeenak izango ziren, baina gero, demografia-hazkundearen ondorioz, zati-egingo ziren 'gotiko edo alforjazkoak' izenez ezagutzen ditugun orube estu eta sakon bilakatu. Atzealdeko espazio libreari buruz, dirudienez baratze-tarako erabili eta orube eraikigarriaren zatiki izango zela, horixe besterik ezin dugu esan. Azterketa arkeologiko gehiago egin behar dira gauzak zehazteko.

Erre ostein, plaza

XVIII. mendearen azkaldetik aurrera hiriak alda-

keta handiak jasan behar izan zituen eta lurren lehengo zatiketa desegin egin zen. Aldaketarik handiena 1794ko abuztuaren 29an Konbentzioaren armada frantziarrek eragindako suteak ekarri zuen, baina 1834an 1. Karlistadaren garaian, Ermua hiria berriro erre zuten.

Ermuak denbora luzea behar izan zuen 1794ko hondamen hartatik aurrera atertzeko. Seguruenik sute hartatik aurrera sortuko zen hiriaren egungo irudia eta hirian egun diren elementu berriak, Orbe Kardinalaren plaza esaterako.

Testuinguru horretan egingo zen plazako frontoia eta udaletxe berriaren eraikina parean (egungo kioskoa baino apur bat atzerago). Udaletxe berri horrek Santiago plazatxan, eliza parean 'Arkupe Zaharrak' izenez ezagutzen den lekuan zegoen Kontzeju ordezkatu zuen, oraintsu berriztatua izan den eraikina.

Iñaki Pereda García

OUTUMURO KAFETEGIA

- Kafe bereziak
- Aukera handia **TE** eta **INFUSIOETAN**
- Tarta bereziak

• Astelehenetik ostiralera 9etan zabaltzen dugu

Infreñu Taberna

Kardenal Orbe plaza
943 174584
www.infretaberna.com

ARTARRAI OPARI DENDA

Goienkale, 5 • Telf. 943 17 44 19
ERMUA

Vicente Cendoya 'Aizti'

Maiatzaren 24an hil zen, 81 urte zituela

Gure atsekabea eta elkartasuna adierazi nahi dizkiegu haren sende eta lagunei.

Euskal Birusa